

АУДИТ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

©2024 НАЗАРОВА К. О., МАЛЬКО Д. Д.

УДК 657
JEL: H83; M42; Q13; Q14

Назарова К. О., Малько Д. Д. Аудит безперервності діяльності підприємств агробізнесу в умовах воєнного стану

Аудит безперервності діяльності підприємств є дуже важливим механізмом для того, аби бізнес був стабільним і стійким, а особливо в кризових ситуаціях. У даному випадку слід підлаштувати методи аудиту до таких непередбачених умов, як воєнний стан, що прямо впливає на агробізнес. Необхідно зазначити, що агропромисловий сектор в Україні до початку війни мав провідні позиції серед світових експортерів. Так, до прикладу, у 2021 р. продукція цього сектора займала близько 40% від усього експорту нашої країни. Проте війна стала великим викликом для аграріїв, оскільки зруйнувала велику кількість техніки, запасів, складів тощо. Разом із тим, слід зазначити, що підприємства все ж таки змогли вистояти, відновити посіви та продовжити співпрацю на міжнародному ринку. Дане дослідження показало, що ризики для агробізнесу значно зросли через війну. Одними з них є високий ризик втрати активів та рентабельності, а також зростання транспортних витрат. У відповідь на ці виклики важливим інструментом для забезпечення безперервності діяльності агробізнесу є аудит безперервності, який має бути адаптований до умов воєнного стану. Аудит має включати в себе не тільки стандартні фінансові показники, але й оцінку специфічних ризиків, пов'язаних з війною. Це дозволяє оперативно реагувати на зміни в умовах виробництва та логістики, а також оцінювати ефективність антикризових заходів, спрямованих на мінімізацію витрат. Важливим аспектом дослідження стало виявлення необхідності коригування методів аудиту для врахування ризиків, зокрема дефіциту матеріально-технічних ресурсів, порушення логістичних ланцюгів та фізичної недоступності посівних територій. У цьому контексті особлива увага приділяється таким методам управління ризиками, як урізноманітнення виробництва й адаптація до змінюваних умов. Крім того, державна підтримка та створення умов для розвитку інвестиційних проєктів в агробізнесі є важливими для забезпечення стійкості сектора. Дослідження також показало, що для подальшого розвитку та стабільності агробізнесу в умовах воєнного стану необхідно вдосконалити нормативно-правову базу та стандарти аудиту безперервності. Це включає створення більш гнучких підходів до аудиту в умовах криз і розробку інструментів для оцінки ризиків, зокрема в галузях, що стикаються з фізичними та фінансовими загрозами. Для підвищення ефективності аудиту потрібно розширювати дослідження на тему адаптації аудиту до мінливих кризових ситуацій та моделей сценаріїв, які дозволяють ефективно реагувати на потенційні загрози для безперервності діяльності агробізнесу. Таким чином, адаптація методів аудиту безперервності для агробізнесу в умовах воєнного стану є ключовим елементом для забезпечення стабільності підприємств і збереження їхньої рентабельності. Застосування гнучких, адаптованих підходів до оцінки ризиків дозволяє знизити вплив негативних факторів і сприяє підтримці виробничих і фінансових процесів навіть у найскладніших умовах.

Ключові слова: аудит, підприємство агробізнесу, воєнний стан, безперервність, критерії оцінки, стандарти аудиту.

Бібл.: 9.

Назарова Каріна Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансового аналізу та аудиту, Державний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: k.nazarova@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5019-9244>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/N-3427-2016>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216845110>

Малько Даніела Дмитрівна – магістрантка, факультет фінансів та обліку, Державний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: danamalko2003@gmail.com

UDC 657
JEL: H83; M42; Q13; Q14

Nazarova K. O., Malko D. D. Audit of the Continuity of Activities of Agribusiness Enterprises under Martial Law

Enterprise business continuity audit is a very important mechanism for ensuring that the business is stable and sustainable, especially in crisis situations. In this case, audit methods should be adjusted to such unforeseen conditions as martial law, which directly affects agribusiness. It should be noted that the agro-industrial sector in Ukraine had a leading position among global exporters before the start of the war. For example, in 2021, the products of this sector accounted for about 40% of all exports of our country. However, the war has become a great challenge for farmers, as it has destroyed a large amount of equipment, stocks, warehouses, etc. Along with that, it should be noted that the enterprises were still able to survive, restore crops and continue cooperation in the international market. This study shows that the risks to agribusiness have increased significantly due to the war. One of them is the high risk of loss of assets and profitability, as well as an increase in transportation costs. In response to these challenges, an important tool for ensuring the continuity of agribusiness activities is a continuity audit, which must be adapted to the conditions of martial law. The audit should include not only standard financial indicators, but also an assessment of specific risks associated with the war. This allows us to quickly respond to changes in production and logistics conditions, as well as to assess the efficiency of anti-crisis measures aimed at minimizing losses. An important aspect of the study was the identification of the need to adjust audit methods to take into account risks, in particular the shortage of material and technical resources, disruption of logistics chains and physical inaccessibility of cultivated areas. In this context, special attention is paid to risk management methods such as diversification of production and adaptation to changing conditions. Furthermore, State support and the creation of conditions for the development of investment projects in agribusiness are important to ensure the sustainability of the sec-

tor. The study also shows that for the further development and stability of agribusiness under martial law, it is necessary to improve the regulatory framework and standards for continuity auditing. This includes creating more flexible approaches to auditing in crisis situations and developing tools for risk assessment, particularly in industries facing physical and financial threats. To increase the efficiency of the audit, it is necessary to expand research on the adaptation of the audit to changing crisis situations and scenario models that allow efficient response to potential threats to the continuity of agribusiness. Thus, the adaptation of continuity audit methods for agribusiness under martial law is a key element to ensure the stability of enterprises and maintain their profitability. The use of flexible, adapted approaches to risk assessment allows you to reduce the impact of negative factors and helps to support production and financial processes even in the most difficult conditions.

Keywords: audit, agribusiness enterprise, martial law, continuity, evaluation criteria, auditing standards.

Bibl.: 9.

Nazarova Karina O. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Financial Analysis and Audit, State University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: k.nazarova@knute.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5019-9244>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/N-3427-2016>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216845110>

Malko Daniela D. – Master's Degree, Faculty of Finance and Accounting, State University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: danamalko2003@gmail.com

Принцип безперервності діяльності – основний принцип складання фінансової звітності в МСФЗ. Згідно з ним річну фінансову звітність складають із припущенням, що організація продовжить працювати в найближчому майбутньому і керівництво не планує згорнути її діяльність.

Принцип безперервності діяльності, або *going concern*, є основною концепцією бухгалтерії, яка застосовується в усьому світі. Цей принцип закріплений у МСФЗ, US-GAAP і національних стандартах багатьох країн, оскільки без його дотримання неможливо правильно скласти фінансову звітність і оцінити діяльність організації [1].

Головне, що дає принцип безперервної роботи, – це здатність передбачати. Завдяки фінансовій звітності, зробленій за цим принципом, керівництво компанії може планувати обсяги продаж і виробництва а також рахувати доходи, маржу, собівартість та інші показники на наступний рік. Якщо компанія хоче зупинити певний вид діяльності, це обов'язково відображається у звіті за цей рік.

Застосування правила безперервності має позитивний вплив на уникнення фінансових криз у компанії. Процес перевірки згідно з МСА «Безперервність» потребує знаходження подій і обставин, які можуть поставити під сумнів можливості фірми продовжувати свою справу постійно, та вживання потрібних антикризових заходів для нейтралізації цих причин. Так, аудит правила безперервності не є «пасивним» відображенням звітності та фінансового стану компанії, а стає активним інструментом для її антикризового управління фінансами.

Актуальність проведення аудиту безперервності діяльності для забезпечення стабільності та розвитку агробізнесу зростає в умовах глобальних та локальних викликів, зокрема економічних,

екологічних і політичних. Агробізнес є однією з найважливіших галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку, сприяє розвитку сільських територій і є основним джерелом експортних доходів. Проте він стикається з численними труднощами, які можуть серйозно вплинути на його стабільність і здатність до розвитку. У сучасних умовах агробізнес – це складна багатосистемна частина як внутрішньої, так міжнародної економіки. Це особливо актуально для нашої країни, де сільськогосподарське виробництво має важливе значення не лише для забезпечення продовольчої безпеки, а й для експорту.

У дослідженні будуть виділені інші проблеми, які війна привнесла в роботу та розвиток сільськогосподарства України [2]. Зокрема, це захоплення та руйнування сільськогосподарських територій, нестача посівного матеріалу, добрив і засобів захисту рослин, пального (оскільки військові дії розпочалися перед посівною кампанією), а також проблеми з технічним забезпеченням і людськими ресурсами.

Проведення аудиту безперервності діяльності дає змогу виявити потенційні загрози для фінансової стабільності компанії, своєчасно оцінити ризики та вжити необхідні заходи для їх мінімізації. Це дозволяє не лише запобігти фінансовій кризі, але й забезпечити стійкість підприємства до негативних зовнішніх впливів, що особливо важливо для агробізнесу в умовах змінної економічної та природної ситуації [2].

Дослідження принципу безперервності та його аудиту здійснюють чимало науковців, зокрема Т. В. Мултанівська, М. С. Горяєва, В. Д. Краснов, С. В. Козменкова, Л. А. Юдінцева. Однак питання взаємозв'язку між аудиторськими процедурами та

антикризовим управлінням підприємств залишаються недостатньо дослідженими.

Однією з нерозв'язаних частин загальної справи є брак досліджень зв'язку між аудиторськими процедурами й антикризовим управлінням компанією. Це питання стає особливо важливим у часи нестабільності, коли фірми, особливо в агробізнесі, стикаються з кризами, пов'язаними з політичними, економічними або природними причинами. Проблеми виникають, бо традиційні аудиторські процедури не завжди враховують специфіку кризових обставин і потребу у швидкому реагуванні на змінювані фактори [2].

Недостатньо розкриті аспекти включають також інтеграцію антикризових стратегій у процес аудиту та механізми оцінки ризиків безперервності діяльності в умовах зовнішніх загроз, таких як війна чи економічні потрясіння. Розробка таких методик вимагає детальнішого вивчення та адаптації наявних моделей до нових викликів, зокрема для підприємств, що працюють в аграрному секторі [3].

Це питання є частиною більш широкої проблеми інтеграції фінансового та антикризового менеджменту на підприємствах, що потребує подальших досліджень і практичних напрацювань для підвищення їх здатності до адаптації в умовах криз [3].

Мета статті – розробка теоретичних і практичних рекомендацій щодо аудиту безперервності діяльності підприємств агробізнесу в умовах воєнного стану.

Завдання:

- ✦ Оцінити ключові ризики для безперервності агробізнесу в умовах воєнного стану.
- ✦ Визначити ефективні методи аудиту для аналізу здатності підприємств адаптуватися до змін.
- ✦ Розробити рекомендації щодо вдосконалення наявних підходів.

Розглянемо методику проведення дослідження аудиту безперервності діяльності підприємств агробізнесу в умовах воєнного стану [3].

Структура та послідовність дослідження:

Етап 1: Підготовчий етап. Визначення мети дослідження, формулювання завдань, створення робочої групи для збору даних. На цьому етапі необхідно визначити, які саме підприємства будуть піддані аналізу, а також обрати методи збору даних.

Етап 2: Оцінка ризиків. На основі доступних даних оцінюються основні фактори, що можуть впливати на безперервність діяльності агробізнесу (військові дії, економічні зміни, логістичні проблеми). Використовується методика аналізу ймовірності та серйозності ризиків.

Етап 3: Аналіз впливу воєнного стану. Оцінка конкретного впливу війни на підприємства аграрного сектора, зокрема: пошкодження інфраструктури, втрати в техніці, проблеми з персоналом і ресурсами.

Етап 4: Розробка заходів для забезпечення безперервності. Визначення можливих шляхів стабілізації діяльності підприємства (наприклад, диверсифікація постачань, використання альтернативних каналів збуту, оптимізація витрат) і створення рекомендацій щодо управлінських рішень.

Методи збору та аналізу даних:

- ✦ *Аналіз наявної практики.* Оцінка звітності підприємств агробізнесу до та під час війни, вивчення відповідних фінансових документів, таких як баланси, звіти про доходи та витрати.
- ✦ *Інтерв'ю з експертами.* Проведення інтерв'ю з керівниками аграрних підприємств, аудиторами, фахівцями з кризового управління, щоб зібрати їх думки щодо поточної ситуації та стратегії виживання.
- ✦ *Анкетування.* Проведення анкетування серед працівників підприємств для виявлення проблем в організації робочих процесів, доступу до ресурсів та ефективності управлінських заходів.

Структура дослідження та етапи проведення аудиту:

Етап 1: Оцінка фінансового стану та ризиків безперервності.

Етап 2: Ідентифікація та аналіз факторів, що впливають на здатність продовжити діяльність у кризових умовах (війна, екологічні проблеми, економічна нестабільність).

Етап 3: Оцінка відповідності фінансової звітності принципу безперервності, зокрема визначення, чи є в ній інформація про можливі загрози діяльності підприємства.

Етап 4: Розробка рекомендацій щодо антикризових заходів, таких як оптимізація управлінських рішень, перерозподіл ресурсів, застосування стратегій диверсифікації.

Критерії оцінки безперервності діяльності підприємств агробізнесу:

- ✦ *Фінансова стабільність.* Оцінка ліквідності підприємства, здатності покривати свої зобов'язання та планувати майбутні доходи.
- ✦ *Технічна і матеріальна готовність.* Оцінка рівня пошкодження інфраструктури, наявності робочих засобів і ресурсів для продовження виробництва.
- ✦ *Організаційна стійкість.* Оцінка кадрової ситуації, здатності підприємства підтримувати продуктивність на належному рівні,

враховуючи обмеження та зміни в умовах роботи.

Таке дослідження дозволяє не лише оцінити поточний стан підприємств агробізнесу, але й розробити практичні рекомендації для забезпечення їх безперервної діяльності в умовах воєнного стану, що є важливим для забезпечення продовольчої безпеки країни.

До повномасштабного вторгнення Росії український агропромисловий комплекс посідав одні з провідних позицій серед світових експортерів, і у 2021 р. агропродукція становила 40% від загального експорту країни [4].

Війна стала великим випробуванням для аграріїв: вторгнення зруйнувало налагоджені за роки процеси та логістичні ланцюги, багато земель стали замінованими або недоступними, знищено техніку та склади.

Проте, незважаючи на труднощі, українські аграрії продовжують свою діяльність. Попри виклики війни, вони організували посівну кампанію у 2023 р., активно відновлюють логістику та співпрацю з іноземними ринками, а також розширюють виробництво на заході України.

Однак в умовах тривалої війни кожному бізнесу, зокрема аграрному, необхідно мати надійні інструменти для адаптації до кризових умов, виявлення ризиків і захисту від рейдерства та банкрутства [4].

Аграрне підприємництво піддається впливу широкого спектра системних ризиків, що характерні для будь-якої сфери бізнесу. Проте через специфіку аграрного виробництва такі ризики мають свої особливості, зокрема через залежність від природних факторів, ролі земельних ресурсів, тривалості виробничого циклу та складності технологічних процесів. За умов війни ці ризики значно зростають, зокрема через загрозу втрати майна, відчуження земельних ділянок і зниження доступності ресурсів (пальне, добрива, насіння, засоби захисту рослин), що ускладнює дотримання технологій та знижує продуктивність [5].

Особливо важливим є зростання ризику втрати рентабельності: здорожчання технологічних процесів підвищує собівартість продукції, а обмеження експорту та складнощі на внутрішньому ринку не дають можливості збільшити ціни. Порушення експортної логістики також призводить до підвищення транспортних витрат і зниження маржинальності.

Крім того, інвестиційний клімат в умовах війни стає нестабільним, що зумовлює виведення капіталу та замороження інвестиційних проектів. Однак, попри всі труднощі, аграрний сектор пока-

зав свою стійкість: більшість придатних до обробітку земель були засіяні, досягнуто високих урожаїв, а спеціальні механізми оподаткування допомогли зменшити фінансові втрати.

Диверсифікація виробництва та розвиток сфери обслуговування стали основними інструментами управління ризиками агропідприємств у воєнний період [5].

Потенційні ризики, які можуть загрожувати безперервності агробізнесу, на основі значених джерел, можна поділити на кілька основних категорій:

- ✦ *Природні та біологічні ризики.* Агробізнес є надзвичайно чутливим до природних умов. Зміна клімату, посухи, заморозки, паводки, а також біологічні загрози (захворювання рослин і тварин) можуть значно вплинути на врожайність і виробничі процеси. Особливо в умовах війни, коли аграрії не завжди мають змогу належно управляти природними ризиками через обмежені ресурси та порушену інфраструктуру.
- ✦ *Ресурсні ризики.* Одним із головних ризиків є доступність необхідних матеріально-технічних ресурсів: пального, добрив, насіння, засобів захисту рослин і тварин. Через війну та знищення інфраструктури в окремих регіонах може бути значна недоступність таких ресурсів, що порушує технологічні процеси та веде до зниження продуктивності [6].
- ✦ *Економічні ризики.* Зростання собівартості виробництва через зниження доступу до ресурсів та здорожчання технологічних процесів є великим викликом. Крім того, обмеження експортних можливостей і зміни в ринковій кон'юктурі можуть ускладнити фінансові потоки агропідприємств, що вже зазнають труднощів через низьку рентабельність унаслідок внутрішніх економічних потрясінь.
- ✦ *Безпечкові ризики.* У період війни агробізнес стикається з великим ризиком втрати землі та майна, зокрема через захоплення територій або рейдерство. Це стає особливо актуальним в умовах військових дій, де неможливість контролю за земельними ділянками та об'єктами інфраструктури може призвести до значних фінансових і виробничих втрат [6].
- ✦ *Політичні та регуляторні ризики.* Під час війни ризики, пов'язані з політичними змінами та регуляторними обмеженнями, значно зростають. Порушення законодавчої

стабільності, зміни в податковій політиці або зміщення пріоритетів уряду можуть призвести до непередбачуваних змін в умовах ведення бізнесу, що також впливає на безперервність діяльності аграрних підприємств.

Загалом, агробізнес в Україні, незважаючи на великі ризики, встояв завдяки стійкості підприємців і підтримці держави, а також упровадженню механізмів управління ризиками, таких як диверсифікація виробничих процесів і розширення співпраці з міжнародними партнерами [7].

Практичні рекомендації щодо адаптації методів аудиту безперервності агробізнесу для умов воєнного стану:

- ✦ *Оцінка ризиків на основі нових реалій.* Аудит безперервності агробізнесу під час війни потребує першочергової адаптації до нових умов, зокрема оцінки ризиків, пов'язаних із фізичною недоступністю територій та ресурсів. Для цього потрібно переглянути наявні методи оцінки та ввести специфічні критерії для розуміння можливих загроз втрати майна або територій (через окупацію, мінування), а також ризиків щодо постачання необхідних матеріалів і техніки в умовах руйнування логістичних ланцюгів [7].
- ✦ *Аналіз впливу воєнного стану на функціонування підприємств.* Методика аудиту повинна враховувати не лише традиційні фактори безперервності (фінансові та операційні), але й особливості економічної ситуації, що виникає під час війни. У зв'язку з тим, що агробізнес стикається з порушеннями в доступі до ринків збуту, зростанням витрат через здорожчання ресурсів та логістики, аудиторі повинні виявляти ці фактори та їх потенційний вплив на фінансову стійкість підприємства [8].
- ✦ *Адаптація планів непередбачених ситуацій.* В умовах війни необхідно створити чи актуалізувати плани на випадок надзвичайних ситуацій. Аудит безперервності має включати перевірку таких планів і оцінку їхньої ефективності в умовах реальних загроз. Для агробізнесу це може бути важливим елементом у забезпеченні продовження посівних робіт, розподілу ресурсів та захисту майна [8].
- ✦ *Управління фінансовими ризиками.* Аудитори повинні звертати увагу на прогнозування фінансових наслідків через збільшення собівартості виробництва, порушення в логістиці та вплив війни на внутрішні рин-

ки. Рекомендується проводити аудит, орієнтуючись на зниження можливих витрат, наприклад через опір валютним ризикам, зміни в податковому законодавстві або використання тимчасових механізмів, як це існує в умовах воєнного стану в Україні.

- ✦ *Забезпечення правової безпеки та захисту активів.* За умов війни важливою є також правова безпека підприємств. Аудит безперервності має включати перевірку заходів для захисту земельних ділянок та інфраструктури від рейдерства та незаконного захоплення, що є серйозним ризиком в умовах війни. Рекомендується впроваджувати регулярні перевірки прав на землю та інші активи, а також взаємодіяти з державними органами для запобігання незаконному вилученню ресурсів [8].

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження щодо адаптації методів аудиту безперервності агробізнесу в умовах воєнного стану було визначено низку критичних ризиків, які потребують детального аналізу в процесі аудиту. Найбільшу увагу слід приділяти змінам у виробничих процесах, доступності ресурсів, фінансовій стабільності та правовій безпеці. Рекомендується розробити та впровадити спеціалізовані стратегії, орієнтуючись на конкретні умови війни, що дозволяють зберегти стабільність підприємств агробізнесу, зменшити ризики від порушень у ланцюгах постачання та забезпечити безпеку активів [9].

Також виявлено, що в умовах війни значно зростає роль диверсифікації бізнес-процесів, розвитку альтернативних каналів збуту продукції та пошуку нових ринків для продукції, що знижує залежність від міжнародних і внутрішніх економічних потрясінь. Підприємства агробізнесу повинні активно адаптуватися до змін у податковій політиці та політичному кліматі, застосовуючи стратегії зниження фінансових ризиків через оптимізацію витрат і залучення державної підтримки.

У результаті дослідження було визначено *ключові аспекти адаптації методів аудиту безперервності для агробізнесу* в умовах воєнного стану. Було виявлено, що важливими є:

- ✦ оцінка ризиків, пов'язаних з фізичною недоступністю ресурсів, змінами в логістичних ланцюгах і зростанням витрат на матеріали;
- ✦ аналіз впливу війни на фінансову стабільність та оперативну здатність агропідприємств виконувати виробничі плани, особливо в контексті порушення технологічних процесів [9];

- ✦ створення адаптованих механізмів управління ризиками, зокрема через диверсифікацію виробництва та інвестицій.

Ці аспекти дозволяють бізнесу зберігати свою стійкість і сприяють забезпеченню безперервності діяльності у кризових умовах.

Запропоновані *методики адаптації* аудиту безперервності в умовах воєнного стану показали свою ефективність у визначенні нових ризиків, таких як збільшення фізичних, фінансових і логістичних загроз. Важливими є:

- ✦ *Адаптація процесів аудиту*, що включає не тільки стандартні фінансові показники, а й гнучкість для реагування на нові кризові фактори.
- ✦ *Перегляд стандартів для перевірки безперервності*: акцент на елементи, що забезпечують мінімізацію фізичних і фінансових втрат у разі екстрених ситуацій.

Ці методи можуть значно підвищити здатність агробізнесу до відновлення та підтримання діяльності в умовах непередбачуваних змін.

Напрями подальших досліджень:

- ✦ *Адаптація аудиту до змінюваних умов*. Необхідно розробити нові підходи для оперативного реагування на локальні та глобальні економічні потрясіння, що впливають на агробізнес.
- ✦ *Розширення досліджень впливу криз*. Варто дослідити, як системи аудиту можуть інтегрувати дані з постійно змінюваних умов ринку та природних ресурсів, особливо в зонах конфлікту.
- ✦ *Моделювання сценаріїв*. Дослідження щодо створення сценаріїв для аудиту, що дозволяють імітувати різні кризові ситуації та їх вплив на діяльність агропідприємств, забезпечить кращу підготовленість до можливих загроз.

Пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази та підходів до аудиту:

- ✦ *Розробка стандартів для аудиту безперервності в умовах нестабільності*. Враховуючи специфіку агробізнесу, потрібне оновлення стандартів аудиту, які враховують кризові та воєнні умови. Це включає адаптовані правила для обліку ризиків та процедур у непередбачуваних ситуаціях.
- ✦ *Підвищення гнучкості нормативної бази*. Адаптація законодавства до змінних умов, зокрема з урахуванням ситуацій, пов'язаних із військовими конфліктами, дозволить створити ефективні інструменти для захисту прав агробізнесу та відновлення після криз.

- ✦ *Посилення державної підтримки*. Для ефективного функціонування агропідприємств в умовах війни необхідна додаткова державна підтримка в межах правових ініціатив, що забезпечують фінансову стабільність, додаткові пільги та допомогу в захисті активів.

Загалом, для вдосконалення аудиту безперервності необхідно поєднувати стратегічні та практичні підходи, орієнтуючись на забезпечення стійкості агробізнесу в умовах мінливих кризових ситуацій. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Нестеренко К. Принцип безперервності діяльності: що означає і як застосовувати у кризу. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/printsip-nepreryvnosti-deyatelnosti>
2. Шевченко-Переполюк П. І. Проблеми аграрного бізнесу під час воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 66. С. 87–92. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure66-16>
3. Гринчишин Я. М. Аудит принципу безперервності діяльності та його вплив на антикризовий фінансовий менеджмент підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 57. С. 127–132. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.57-23>
4. Шейко О. М., Карпенко Є. А. Вплив оцінки безперервності діяльності підприємства на звіт незалежного аудитора в умовах воєнного стану. *Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій* : збірник II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Полтава, 6 червня 2024 р.). Полтава, 2024. С. 170–172. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/17012/1/20.pdf>
5. Агробізнес під час війни: як побудувати ефективну діяльність та на що звернути увагу. URL: https://biz.ligazakon.net/news/213244_agrobznes-pd-chas-vyni-yak-pobuduvati-efektivnu-dyalnsta-na-shcho-zvernuti-uvagu
6. Райтер Н., Мацьків Г. Ризики аграрного підприємства в умовах війни. *Аграрна економіка*. 2023. Т. 16. № 1–2. С. 41–50. DOI: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.041>
7. Агробізнес України під час війни: інфографічний довідник 2021–2022. URL: https://agribusinessihukraine.com/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2022/?utm_source=agropolit&utm_medium=banner
8. Сергієнко В. В. Стратегічні напрями інвестування в агробізнес в умовах війни. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Серія «Економічні науки»*. 2024. № 2. С. 77–84. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/74-10>
9. Кернасюк Ю. Агробізнес під час війни: підсумки і перспективи. *Агробізнес сьогодні*. 03.02.2023.

URL: <https://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/26077-ahrobiznes-pid-chas-viiny-pidsumky-i-perspektyvy.html>

REFERENCES

- "Ahrobiznes pid chas viiny: yak pobuduvaty efektyvnu diialnist ta na shcho zvernuty uvahu" [Agribusiness in Times of War: How to Build an Effective Operation and What to Pay Attention to]. https://biz.ligazakon.net/news/213244_agrobznes-pd-chas-vyni-yak-pobuduvati-efektivnu-dyalnst-ta-na-shcho-zvernuti-uvagu
- "Ahrobiznes Ukrainy pid chas viiny: infografichni dovidnyk 2021-2022" [Agribusiness of Ukraine During the War: Infographic Guide 2021-2022]. https://agribusinessinukraine.com/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2022/?utm_source=agropolit&utm_medium=banner
- Hrynchyshyn, Ya. M. "Audyt pryntsyphu bezperernosti diialnosti ta yoho vplyv na antykryzovyi finansovyi menedzhment pidpriemstv" [Audit of the Going Concern Principle and its Impact on Anti-Crisis Financial Management of Enterprises]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 57 (2020): 127-132. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.57-23>
- Kernasiuk, Yu. "Ahrobiznes pid chas viiny: pidsumky i perspektyvy" [Agribusiness During the War: Results and Perspectives]. *Ahrobiznes syohodni*. February 03, 2023. <https://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/26077-ahrobiznes-pid-chas-viiny-pidsumky-i-perspektyvy.html>
- Nesterenko, K. "Pryntsyph bezperernosti diialnosti: shcho oznachaie i yak zastosovuvaty u kryzu" [The Principle of Business Continuity: What It Means and How to Apply It in a Crisis]. <https://finacademy.net/ua/materials/article/printsyph-nepreryvnosti-deyatelnosti>
- Raïter, N., and Matskiv, H. "Ryzyky ahrarynoho pidpriemnytstva v umovakh viiny" [Risks of Agrarian Business in War Conditions]. *Ahrarna ekonomika*, vol. 16, no. 1-2 (2023): 41-50. DOI: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.041>
- Serhienko, V. V. "Stratehichni napriamy investuvannia v ahrobiznes v umovakh viiny" [Strategic Directions of Investment in Agribusiness in the Conditions of War]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 2 (2024): 77-84. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/74-10>
- Sheiko, O. M., and Karpenko, Ye. A. "Vplyv otsinky bezperernosti diialnosti pidpriemstva na zvit nezalezhnogo audytora v umovakh voiennoho stanu" [The Influence of the Assessment of the Continuity of the Enterprise's Activities on the Independent Auditor's Report in the Conditions of Martial Law]. *Stalyi rozvytok: vyklyky ta zahrozy v umovakh suchasnykh realii* (2024): 170-172. <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/17012/1/20.pdf>
- Shevchenko-Perepolkina, R. I. "Problemy ahrarynoho biznesu pid chas voiennoho stanu" [Problems of Agribusiness are During a Martial Law]. *Infrastruktura rynku*, no. 66 (2022): 87-92. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct66-16>